

RESUMÉ

Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund

Unge veje mod ungdomsuddannelse

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på uddannelsesvalg blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i 8. klasse. Hvad karakteriserer de unges tilgang til valget og deres oplevelser af valgprocessen set i forhold til unge med dansk baggrund?

Rapporten tager udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse med deltagelse af 5.397 unge i 8. klasse.

Relevans og målgruppe

EVA igangsatte i 2016 projektet Unge veje mod ungdomsuddannelse, der følger en årgang af unge, fra de går i 8. klasse, og fire år frem. Denne rapport er én i en række af udgivelser, der belyser forskellige aspekter knyttet til unges uddannelsesvalg og overgang til ungdomsuddannelse.

Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har generelt lavere uddannelsesfrekvens end personer med dansk oprindelse,¹ og forskning på området viser, at der er forskel på unges valgproces, afhængigt af om deres forældre er født i Danmark eller udlandet. Unge, hvis forældre er født i et andet land end Danmark, har fx mindre kendskab til uddannelsesområdet end unge med forældre, der er født i Danmark, markant flere unge med ikke-vestlig baggrund bliver vurderet ikke-uddannelsesparate set i forhold til unge med dansk baggrund, og unge med ikke-vestlig baggrund oplever i langt højere grad end unge med dansk baggrund, at forældrenes forventninger har betydning for deres uddannelsesvalg.²

På denne baggrund stiller EVA skarpt på de unge med ikke-vestlig baggrund. Gruppen har mange ligheder med gruppen af unge med dansk baggrund, men der er også væsentlige forskelle, hvilket er omdrejningspunktet for rapporten. Rapporten giver en forståelse af de unges syn på uddannelsesvalget og de særlige forhold, der kan gøre sig gældende i valgprocessen, når man selv – eller ens forældre – er født i et ikke-vestligt land.

Rapporten henvender sig primært til lærere og vejledere i udskolingen samt beslutningstagere på grundskoleområdet med interesse for unges uddannelsesvalg.

1 Danmarks Statistik, *Indvandrere i Danmark*, 2017.

2 Juul, T. M., *Det 'sikre' valg i en uvis fremtid – en sociologisk analyse af unges motiver for valg af ungdomsuddannelse*, 2018, og EVA, *Uddannelsesparathed i 8. klasse*, 2017.

Resultater

Flere unge med ikke-vestlig baggrund vil direkte på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse

En større andel af unge med ikke-vestlig baggrund (79 %) end unge med dansk baggrund (46 %) svarer, at de vil tage en ungdomsuddannelse direkte efter 9. klasse. De unge med dansk baggrund planlægger i højere grad at tage på efterskole eller i 10. klasse sammenlignet med unge med ikke-vestlig baggrund. Særlig stor forskel ses i forhold til efterskole, hvor 29 % af de unge med dansk baggrund svarer, at de vil på efterskole efter 9. klasse, mens det gælder 3 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

Unge med ikke-vestlig baggrund ser mere frem til at tage en ungdomsuddannelse og mener i højere grad, at uddannelse er nødvendigt for at få et godt liv

En større andel af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at de ser frem til at tage en ungdomsuddannelse (70 %), set i forhold til de unge med dansk baggrund (61 %). Desuden mener unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad end unge med dansk baggrund, at uddannelse er nødvendigt, hvis man vil have et godt liv. Det gælder 41 % af de unge med ikke-vestlig baggrund over for 19 % af de unge med dansk baggrund.

For unge med ikke-vestlig baggrund har forældre markant større betydning for uddannelsesvalget end for unge med dansk baggrund

Forældre har generelt stor betydning for unges overvejelser om uddannelsesvalg. For unge med ikke-vestlig baggrund har forældre dog væsentlig større betydning end for unge med dansk baggrund. 39 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at forældre i høj grad har betydning, mod 24 % af de unge med dansk baggrund. Også med hensyn til øvrige personer omkring de unge ses forskelle mellem unge med ikke-vestlig baggrund og unge med dansk baggrund. Både anden familie, vejledere og lærere tillægges således væsentlig større betydning for overvejelserne om uddannelsesvalget blandt unge med ikke-vestlig baggrund.

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad, at deres forældre har forventninger til deres uddannelsesvalg

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad, at deres forældre har forventninger til deres valg af ungdomsuddannelse, end unge med dansk baggrund. 35 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres forældre har forventninger, mod kun 14 % af de unge med dansk baggrund. Derudover svarer 76 % af de unge med dansk baggrund, at deres forældre forventer, at de vælger det, de helst vil, mod 54 % af de unge med ikke-vestlig baggrund.

Flere unge med ikke-vestlig baggrund vil noget andet end deres forældre med hensyn til uddannelse og arbejde end unge med dansk baggrund

Forældres arbejdsliv har generelt større betydning for de unge med ikke-vestlig baggrund. 50 % af de unge med ikke-vestlig baggrund svarer, at deres forældres arbejdsliv ikke har nogen betydning, mens det samme gælder for 60 % af de unge med dansk baggrund. De unge med ikke-vestlig baggrund vil i højere grad noget andet end deres forældre. 42 % svarer, at de vil noget andet end deres forældre i forhold til uddannelse, mens det samme er tilfældet for 25 % af de unge med dansk baggrund. Der er her en sammenhæng med forældrenes uddannelsesniveau. Ikke-vestlige unge vil i højere grad end danske unge noget andet end deres forældre, hvis forældrene har fra grundskole til mellemlang videregående uddannelse som deres højeste fuldførte uddannelse. Hvis en forælder har en længerevarende videregående uddannelse, vil ikke-vestlige unge i højere grad end danske unge gå i samme retning som deres forældre.

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad et udbytte af at snakke med UU-vejledere og lærere om uddannelse og arbejde

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever i højere grad end unge med dansk baggrund at få udbytte af at snakke med lærere og UU-vejledere om uddannelse og arbejde. 79 % af de unge med ikke-vestlig baggrund oplever, at samtaler med en UU-vejleder i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i deres overvejelser. Det samme gælder for 57 % af de unge med dansk baggrund. 74 % af de unge med ikke-vestlig baggrund har svaret, at samtaler med deres lærer i nogen grad eller i høj grad har hjulpet dem i deres overvejelser. Det samme gælder for 52 % af de unge med dansk baggrund.

Ikke-uddannelsesparate unge med ikke-vestlig baggrund er mere nervøse for deres vurdering i 9. klasse end unge med dansk baggrund

Blandt de unge med ikke-vestlig baggrund er der en markant større andel (43 %), der er vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse, end blandt unge med dansk baggrund (20 %). Unge med ikke-vestlig baggrund oplever desuden at være mere nervøse for uddannelsesparathedsvurderingen i 9. klasse end unge med dansk baggrund. 78 % af de unge med ikke-vestlig baggrund, der i 8. klasse er vurderet ikke-uddannelsesparate, er i nogen grad eller i høj grad nervøse for, om de bliver erklæret uddannelsesparate i 9. klasse. For ikke-uddannelsesparate unge med dansk baggrund er tallet 63 %.

Unge med ikke-vestlig baggrund er mere motiverede og har større tillid til egne evner end unge med dansk baggrund

Unge med ikke-vestlig baggrund oplever stærkere motivation for skolearbejde end unge med dansk baggrund. Det gælder både indre motivation, der fx handler om at blive motiveret af interesse eller glæde ved udfordrende aktiviteter, og ydre motivation, som handler om at blive motiveret af eksterne faktorer som fx det at få bedre karakterer end sine kammerater. Unge med ikke-vestlig baggrund oplever også at have bedre samarbejdsevner, bedre vedholdenhed og bedre faglig selvtillid end unge med dansk baggrund.

En analyse viser, at høj faglig selvtilid hos unge med ikke-vestlig baggrund ikke entydigt afspejler sig i høj faglighed, målt i form af nationale testresultater. Det tyder således på, at der er nogle grundlæggende forskelle mellem unge med dansk og unge med ikke-vestlig baggrund, når de skal vurdere deres egen faglige selvtilid, der ikke udelukkende handler om deres faktiske kompetencer.

Om datagrundlaget

Analyserne i denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt et repræsentativt udvalg af 8.-klasser i Danmark fra marts-maj 2017. Der er indsamlet i alt 5.397 besvarelser, hvilket giver en svarprocent på 68 %. Data fra spørgeskemaundersøgelsen er efterfølgende koblet til registerdata fra Danmarks Statistik. Undersøgelsen er repræsentativ.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er suppleret af en række beskrivelser af unge med ikke-vestlig baggrund og deres overvejelser om uddannelsesvalget. Disse er baseret på kvalitative interviews gennemført i november og december 2017. De unge var på dette tidspunkt i gang med første halvår af 9. klasse, og de havde endnu ikke modtaget deres endelige uddannelsesparathedsvurdering.